سه‌شنبه ۲ مهر ۱۳۹۸ . شماره ۴۲۳۳ | روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی خراسان رضوی | Tue.Sep.24.2019. No.4233
خراسان رضوی

سه‌شنبه‌ها با
سرزده
۲۴

گزارش تکان‌دهنده «سرزده» از شرایط یک کمپ ترک‌اعتیـاد اجباری در مشهد

این جا، جان و اعتیاد باهم می‌رود

گزارش: محمد بهبودی‌نیا | عکس: خراسان

ناگهان خودش را از لای در نیمه‌باز سالن، به حیاط می‌اندازد، فنجان چای داغ را روی خودش خالی می‌کند و بعد به زمین می‌کوبد و داد و فریاد راه می‌اندازد که: «وقتی بازرس‌ها به کمپ می‌آیند، همه ساکت می‌نشینید، ولی وقتی می‌روند، ما را به باد کتک می‌گیرید. شما کارتان در این کمپ، فقط شده کتک زدن ما. دیگر خسته شده‌ام...» جوان لاغراندامی که برای ترک‌اعتیاد، در کمپ ترک‌اعتیادی ساکن است که با نماینده بهزیستی، بی‌خبر و سرزده به آن جـا رفته‌ایم و حالا، سعی دارد اعتراضش را به سکوت مسئولان کمپ و دیگر هم‌دردهایش نشان دهد، ادامه می‌دهد: «من مسئول کمپ را قبول دارم اما انتظاماتی‌ها ما را کتک می‌زنند. من کم آوردم. می‌فهمید؟» این جا یک کمپ اجباری ترک اعتیاد مشهد است که مقصد بیست و چهارمین گزارش «سرزده» خراسان رضوی است؛ محل نگهداری معتادان متجـاهر که توسط نیروی انتظامی دستگیر شده‌اند و پس از طی مراحل قانونی، به تعداد روزهایی که قانون گـذار مشخص کرده، برای ترک اعتیادشان محصورند. به همراه «نرگس قربانی» کارشناس مسئول دفتر پیشگیری و درمان اعتیاد اداره کل بهزیستی استان، به‌شکل اتفاقی یک کمپ ترک‌اعتیاد در سطح شهر را انتخاب کردیم تا ببینیم در این فضـا که حتما خاطرات تلخ و شیرین و اشک‌ها و لبخندهای زیادی به خودش دیده، چه می‌گذرد.

هرچند شرایط برخی کمپ‌های ترک اعتیاد شهر مناسب نیست، اما باید بپذیریم که این فضاها، امید آخر بسیاری از خانواده‌ها هستند. خانواده‌هایی که عزیزان خود را گرفتار در چنگ هیولای اعتیاد می‌بینند و با هزار امید و آرزو، چشم به بهبود شرایط به‌واسطه فعالیت این کمپ‌ها دوخته‌اند. گزارش سرزده امروز، بیانگر مشکلات و کاستی‌های یکی از این کمپ‌های ترک اعتیاد است اما این نکات، منکر آثار مثبت فعالیت این خانه‌های امید نیست. به گزارش ایسنا، اوایل امسال بود که وزیر بهداشت، در حاشیه همایش دبیران شوراهای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر سراسر کشور، درباره رویکرد وزارت بهداشت در زمینه کمپ‌های ترک اعتیاد، تاکید کرد در آینده‌ای نزدیک، ضمن تعامل بیشتر این وزارتخانه با سازمان بهزیستی، برای بالاتر بردن کیفیت عملکرد کمپ‌ها و نظارت دقیق بر فعالیت‌شان برنامه‌ریزی خواهد شد. حلقه مفقوده کمپ‌های ترک اعتیاد، همین استاندارد‌سازی شرایط و نظارت دقیق است.

مدام کتک می‌خوریم، از غذای کافی خبری نیست و اجازه توالت رفتن نداریم

«رضا» یکی از سـاکنان کمپ مدعی می‌شود: «من حرف بزنم برای خودم دردسر درست می‌کنم، ولی می‌گویم. ۴۵ روز است به این کمپ آمده‌ام ولی به شدت تحت فشار روانی هستم. من چندین سال هم زندان بوده‌ام ولی این قدر فشـار روی من نبوده که این جا هست.» بعد، دستم را می‌گیرد و می‌برد دور از چشم نیروهای انتظامات، کنار شیرهای آبخوری که سر شیر آن‌ها توسط مسئولان کمپ باز شده و با صدای آهسته می‌گوید: «این جا مدام همه را کتک می‌زنند اما همه می‌ترسند حرف بزنند. به جز مدیر کمپ، از دست همه به هر بهانه‌ای کتک می‌خوریم. غذا اصلا بـه انـدازه کافی و حتـی به انـدازه نصف جمعیت هم نیست هیچ‌وقت سیـر نمی‌شویم؛ مدام هم تخم‌مرغ و سیب‌زمینی به خوردمان می‌دهند. توالت‌ها را از دیروز بسته‌اند و اجازه نمی‌دهند حتی توالت برویم؛ می‌گوینـد چاه پر می‌شـود...» یکی دیگر از معتـادان تحت‌درمان نیز مدعی می‌شـود: «روزها سوله نگهداری بچه‌ها از گرما و عرق، تبدیل به کوره می‌شـود. خواهش می‌کنم مرتب به ما سر بزنید تا شرایط بهبود پیدا کند.»

به‌جای حمام، آفتابه آب‌تاید دستمان می‌دهند و خیلی‌هایمان تخت نداریم و کف‌خوابیم

به سـوله می‌رویم. با آن کـه به محـض ورودمان، یکی از نیروهای انتظامات برای از بین بردن بوی بد فضا، اسـپند زیـادی دود کرده امـا هنوز بوی ناخوشـایندی که ترکیبی از بوی عـرق و جوراب و فاضلاب و دم کردگـی هواسـت، در فضا وجود دارد. روبه‌رویم، یک سـالن بزرگ بـا پنجره‌های کوچکِ کم‌نور و تعداد زیـادی تختِ دو طبقه قرار دارد. ملافه روشن بالش‌ها از شـدت کثیفی، به تیرگی می‌زند و وقتـی علت این بو و آلودگی‌ها را می‌پرسم، یکی از معتادان ادعا می‌کند: «این جا از صابـون و آب گرم خبری نیسـت. هر چندوقت یک‌بار، همـه مـان را در حیاط ردیف مـی کنند، یک آفتابه را پر از ترکیب آب و تاید می‌کنند و روی سـرمان می‌ریزند و تمام. همه بدنمان را چرک و کثافت گرفته.» یکـی دیگر مدعی می‌شـود: «دو ماه است رنگ هواخوری را ندیده‌ایم. ضمن این که تخت به اندازه کافی نیسـت و خیلی هایمان، کف‌خوابیم.»

● مدیر کمپ به‌رغم اعتراضات تکان‌دهنده و گسترده درباره کتک خوردن، می‌گویـد: «ما معتادان را کتک نمی‌زنیم.» و ادامه می‌دهد: «هم‌اکنون ۲۰۰ نفر در این کمپ ساکن هستند. اگر قرار باشد روزی ۲۰۰ آفتابه آب ریخته شود یا مدام از حمام استفاده شود، هر روز چاه پر است. ما این جا چهار حلقه چاه داریم و هفته‌ای دو میلیون تومان فقط هزینه تخلیه چاه می‌پردازیم. قبض ماهانه آب ما، پنج میلیون تومان است و هزینه تمام قبوض ماهانه، ۱۰ میلیون تومان. هر ۱۰ روز یک بار سم‌پاشی انجام می‌دهیم و به‌رغم بدهی‌های بهزیستی به ما و کمبود بودجه، سعی می‌کنیم غذای مناسبی در اختیار ساکنان بگذاریـم. در این کمپ ۱۶۰ تخت داریم، در حالی که ۲۰۰ نفر در این مرکز نگهداری می‌شوند و یک وقت‌هایی تعدادشان به ۲۸۰ نفر هم رسیده. در یک بازه زمانی، ما حتی فضـا برای کف‌خواب‌ها هم نداشتیم. خلاصه تایید می‌کنم شرایط، فضا، میزان و چگونگی امکانات در حد استاندارد نیست و استاندارد‌سازی شرایط، نیاز به صرف هزینه زیاد دارد که فعلا ممکن نیست.»

● «نرگس قربانی» کارشناس مسئول بهزیستی در برابر گلایه‌ها و توضیحات، می‌گوید: «شرایط این جـا با شرایط استاندارد، خیلی فاصله دارد. مثلا برای هر ۱۵ نفر باید یک سرویس بهداشتی و یک حمام وجود داشته باشد و این نکات را به مسئولان کمپ هم اعلام کرده‌ایم. کمپ‌های ترک اعتیاد تحت‌نظر بهزیستی، دو دسته هستند؛ اجباری و اختیاری. در مراکز ترک اعتیاد اجباری، هزینه‌ای دریافت نمی‌شود و تحت نظر بهزیستی قرار دارند. در کمپ‌های اختیاری که به صورت خودگردان و با هزینه‌های خود خانواده‌های معتادان اداره می‌شود، مشکلات کمتری وجود دارد و اگر خانواده‌ای توانایی پرداخت هزینه را نداشته باشد، بهزیستی کمک می‌کند. ولی این کمپ، یک کمپ اجباری است که بهزیستی به ازای هر نفر، باید روزانه ۲۰ هزار تومان به کمپ پرداخت کنـد. منتها به‌رغم این که هم‌اکنون دو هزار معتاد در این گونه کمپ‌های استان حضور دارند، بودجـه ما فقط کفاف هزینه‌های ۴۰۰ نفر را می‌دهد و کمی و کاستی‌ها، از این جا نشئت می‌گیرد. فقط همین کمپ امسال، حدود ۵۷۰ میلیون تومان بابت ۱۸۰ روز از ما طلبکار است. ضمن این که ای کاش همه بار مسئولیت ترک و بهبود حال معتادان، فقط روی دوش بهزیستی نباشد و دیگر دستگاه‌ها هم کمک کنند. معتاد اگر در کمپ، کاری یاد نگیرد و بیرون از کمپ حمایت نشود، دوباره به سمت اعتیاد شدیدتری سقوط می‌کند.»

۴۹	۱۱	۲۳۰۰ نفر	۱۲۰۰۰ نفر	۴۵۰۰۰ نفر	۱۸	۴۰ نفر
تعداد کمپ‌های اختیاری مشهد	تعداد کمپ‌های اجباری مشهد	تعداد معتادان ساکن در کمپ‌های اجباری	تعداد معتادان ساکن در کمپ‌های اختیاری	تعداد معتادانی که در سال ۹۷ از خدمات کمپ‌های ترک‌اعتیاد بهزیستی استفاده کرده‌اند	تعداد کمپ‌های غیرمجاز پلمب شده، از سال ۹۲ تا امروز	تعداد بازرسان ناظر بر شرایط کمپ‌های ترک‌اعتیاد استان که هر سه‌ماه یک‌بار بازدیدهایشان تکرار می‌شود

انبار و آشپزخانه خالی و معتادان گرسنه

به آشپزخانه کمپ می‌رویم. جایی که ناهار ظهر، در حال طبخ است. مقداری سویا داخل یک قابلمه ریخته شده و چند بسته ماکارونی در ظرفی خرد شده. بعید است این حجم مواد اولیـه، کفاف سیر کردن ۲۰۰ نفر را بدهد اما مسئول کمپ می‌گوید: هر بسته ماکارونـی، برای سیر کردن هفت نفر کافی است و مشکلی نیست. پنج شنبه‌ها هم روز ملاقات خانواده‌ها با معتادان ساکن در این جاست و معمولا غذا و خوردنی‌هایی می‌آورنـد که همان روز خورده می‌شود.» در ادامه به سمت انبار کوچکی که ظاهرا محل نگهداری مواد اولیه خوراکیِ کمپ است می‌رویم. حدود ۱۰ کیسه برنج، مقداری ادویه و چندین بسته ماکارونـی یک گوشه است و سمت دیگر، یخچال کوچکی وجود دارد که درون آن، دو ظرف بزرگ گوجه فرنگی خرد شده، چند عدد نـان و چند بسته گوشت یخ‌زده نگهداری می‌شود. این، تمام اندوخته کمپ است. اقلامی که اگر بخواهیم به شکل معقول بین ۲۰۰ نفر به عنوان وعده غذایی تقسیم کنیم، شاید فقط کفاف یکی دو هفته را بدهد.

متـادون؛ مرهم یا درد مضاعف؟

یکی از معتادان، مدعی می‌شـود: «در این کمپ‌ها به مصرف‌کنندگان مخدر، متـادون می‌دهنـد که خـودش اعتیادآور اسـت و حتـی گاهی ترک آن، سخت‌تر از مواد مخدر اسـت. متادون را به معتادان می‌دهند برای این که مرهمی باشد بر دردی از دردهای آن‌ها. اما در بلندمدت، خودش قوز بالا قوز می‌شـود.» به دنبال پزشک کمپ که باید در محـل حضور داشته باشـد هسـتیم تا درباره میزان متادون مصرفی معتادانِ تحت‌درمان و آثار و تبعات ایـن داروی صنعتی که یک‌جـور مهارکننده اعتیـاد به مخدر اسـت، پـرس‌وجو کنیـم. امـا به‌رغم گذشـت بیش از یک‌ساعت از حضور مان، از پزشک خبری نیست. اگر چه در کمپ، روان شـناس و مددکار حضور دارند اما وقتی از آن‌ها درباره میزان حقوق و دریافتی‌شـان برای کار در این محیط متفاوت با شـرایط دشـوار سوال می‌کنم، بعد از مکثی طولانـی می‌گویند: «ماهی یـک میلیون و ۲۰۰ هزار تومان، بدون بیمـه!» یک رقـم تکان‌دهنده که می‌توانـد انگیزه و پشتکار فرد را تحت‌تاثیر قرار دهد و ظاهرا یک درد شایـع بین مددکاران و روان‌شناسانی است که در کمپ‌های ترک اعتیاد فعالیت دارند.

جای سالخوردگان و معتادان معلول کمپ ترک اعتیاد اجباری نیست

فرد ۶۸ ساله‌ای که بیش از ۳۰ سال است اعتیـاد دارد، از حضور در کمپ به علت کهولت سن که تحمل شرایـط را دشوارتر می‌کند، گلایه می‌کند و مدعی می‌شود: «از صبح تا شب، با بدن درد یا یک گوشه افتاده‌ام یا در صف غذا و سرویس بهداشتی‌ام. جای من این جـا نیست.» مسئول کمپ می‌گوید: «همه افراد، قبل از این جا در مرکز خُلق‌آباد غربالگری می‌شوند، تست می‌دهند و برای رفتن به کمپ‌های مختلف، دسـته‌بندی می‌شوند. من بابت حضور ایشـان در این جا، تقصیری نـدارم.» در ادامه امـا، «نرگس قربانی» کارشناس مسئول بهزیستی می‌گویـد: «افراد بالای ۶۵ سال را نبـاید در مراکز ترک اعتیاد اجباری نگهداری کنند و این افراد باید در غربالگری رد شوند. ضمن این که مسئول کمپ و تیم درمان، اگر تشخیص دادند فردی شرایط حضور در کمپ را ندارد، باید به این موضوع اعتراض و نامه‌نگاری کنند تا فرد منتقل شود. من از مدیر کمپ می‌خواهم مواردی شبیه به این بزرگوار را ترخیص کنند تا در مراکز ترک اعتیاد خاص همین افراد نگهداری شوند. جای سالخوردگان و معتادان معلول، کمپ ترک اعتیاد اجباری نیست.»

فاصله پاکی و اعتیاد چند قدم است؟

می‌خواهم از همه افراد تحت‌درمان کمپ خداحافظی کنم که یکی از معتادان، حرف تکان‌دهنده‌ای می‌زند: «من قبل از این، معتاد تزریقی بودم و کارتن‌خواب. شرایط اسفباری داشتم اما حالا ۱۶ ماه است در این مرکز هستم و چهار ماه است که هیچ دارویی مصرف نمی‌کنم. شرایط جسمی‌ام خوب است اما حال روحی و روانی‌ام نه. راستش درباره پاک ماندن بیرون از این جا، تردید و هراس دارم. خیلی از افرادی که در همین کمپ، با شرایط سخت و تلخی که دیدید و شنیدید، ترک داده می‌شوند، به محض خروج از این جا، به کوچه روبه‌رویی که پاتوق موادفروش‌هاست می‌روند و به فاصله چند ساعت، به نقطه اول برمی‌گردند یا حتی چه‌بسا به عقب‌تر پرت می‌شوند. فاصله پاکی تا اعتیاد ما، فقط صدمتر ناقابل است. کاش اگر این جا، شخصیت‌مان به شکل‌های مختلف خرد می‌شود، حداقل بیرون از این جا شرایط مناسب و کار و درآمد و موقعیتی وجود داشت تا دلمان به آینده خوش باشد.»